

Suomen kynnyksellä

O l g a D a v y d o v a

1980-luvun lopulla alkanut etnisten suomalaisten muuttoprosessi – paluumuutto – Suomeen silloisesta Neuvostoliitosta aiheutti paljon keskustelua. Pian jouduttiin myös erilaisiin käytännön toimiin, niin Suomessa kuin sen itäisillä lähialueilla, erityisesti Karjalan tasavallassa. Eräs keskustelujen aihe oli jo tuolloin Suomeen syntyperänsä perusteella tulleiden etninen identiteetti. Se tarkoitti valtavirtaan sulautumista, paluumuuttajien jatkuvaa itsereflektiota – ”kuvittelun” (Anderson 1991) suomalaisen, suomenmaalaisen (ks. Lepola 2000) tai suomalaiskansallisen identiteetin omaksumista, suomalaisuuden määrittämistä ja rakentamista. Tämä voidaan nähdä osana suomalaisen tai suomenmaalaisen (ibid) yhteisön ”uudelleenkuittelua” (ks. Anderson 1991) tai suomalaiskansallisen identiteetin uudelleenmäärittelyä.

Seuraavassa hahmotan etnisten suomalaisten ja heidän perheidensä paluumuuttoprosessia Karjalan tasavallasta Suomeen sekä esitän joitakin metodologisia lähestymistapoja aiheen ymmärtämiseksi.

Paluumuuton historiaa

Paluumuuttokeskustelua käytiin viimeksi laajamittaisesti Suomessa (ja myös Venäjän Karjalassa) helmi-maaliskuussa 2002, kun käsiteltiin Suomen ulkomaalaislakiin tehtäviä muutoksia.¹ Sana paluumuuttaja viittasi tässä keskustelussa lähes automaattisesti inkeriläisiin. Kun tähän paluumuuttajien ”brändiin” (mm. Forsander ja Kyntäjä 2002) ovat

määritelleet ’inkeriläinen paluumuuttaja’ -kliseetä näin; ks. myös Virtanen 1996) virallisessa retorikassa lasketaan kuuluvaksi entisen Neuvostoliiton kaikki etniset suomalaiset ja heidän perheensä, koko paluumuutto yksinkertaistetaan ja samalla mystifioidaan. Niillä ihmisillä, jotka kutsuvat itseään suomalaisiksi ja ovat rekisteröityneet suomalaisiksi, voi olla hyvin erilainen syntyperä. He eivät ole minkään homogeenisen ryhmän edustajia.

Inkerinsuomalaiset toki muodostavat enemmistön Venäjän suomalaisista (<http://www.inkeri.com/historia.html>). He ovat niiden Ruotsin kuningaskunnassa asuneiden ja 1600-luvulla itään muuttaneiden suomalaisten talonpoikien jälkeläisiä, jotka asettuivat asumaan nykyisen Leningradin alueen tienoille. Suuren Pohjan sodan seurauksena heidän kotiseutunsa liitettiin Venäjään, mutta aina 1920-30-luvuille saakka Inkerinmaalla säilyi suomenkielinen kulttuuri ja sitä edustavat keskeiset instituutiot, kuten esimerkiksi suomenkielinen luterilainen kirkko ja koulujärjestelmä.

Tästä johtuen suomalainen väestö ei käytännössä sulautunut venäläisiin.² Vuoden 1926 väestönlaskennan mukaan Inkerinmaalla asui noin 125 000 suomalaista. Muutamassa vuosikymmenessä – lähinnä stalinismin takia, kulakkien karkottamisen yhteydessä ja taistelussa ”porvarillista nationalismia” vastaan – inkeriläisväestö osaksi tuhottiin tai siirrettiin muille alueille. Venäjän pohjoisille alueille ja Keski-Aasiaan karkotettiin yli 45 000 inkeriläistä ja suunnilleen 20 000 yksinkertaisesti tapettiin. Piiritetystä Leningradista karkotettiin Siperiaan vuonna 1942 noin 30 000 suomalaista ”epäluotettavan kansallisuuden” edustajina. Vuosina 1943-44 Saksan miehittämiltä alueilta evakuoitiin

puolestaan arviolta 63 000 inkeriläistä Suomeen.

Toisen maailmansodan vuosina Leningradin alue puhdistettiin käytännössä kaikesta suomalaisperäisestä väestöstä ja vuoteen 1954 saakka oli voimassa kielto, jonka perusteella suomalaiset eivät saaneet muuttaa takaisin aikaisemmalle kotiseudulleen. Rauhansopimuksella 1944 Suomesta Neuvostoliittoon palautetut ja karkotuksesta palanneet inkeriläiset asettuivat asumaan pääosin Viroon, Venäjän Karjalaan ja Leningradin alueelle. Vuonna 1991 heidän lukumääränsä oli suunnilleen 60 000. Inkeriläisten joukkomuutto Karjalaan tapahtui vuosina 1949-50, jolloin heidät värvähtiin Karjalais-Suomalaisen sosialistisen neuvostotasavallan talouden jälleenrakennustöihin. Lyhyessä ajassa omaan “kansalliseen” tasavaltaan Suomen rajan läheisyyteen tulikin yli 20 000 entistä “epäluotettavaa viholliselementtiä” (Suni 1995, 1998a, 1998b).

Toisen suuren ryhmän Venäjän suomalaisia muodostavat “Suomen kansalaisten jälkeläiset”. He ovat niiden suomalaisten sukujuuria, jotka ovat asuneet esim. Pietarissa jo ennen vuotta 1917. Osa heistä on vuoden 1918 Suomen kansalaissotaa paenneiden poliittisten emigranttien – punasuomalaisten – jälkeläisiä tai 1930-luvun talouslamaa Suomesta paenneita, ns. loikkareita (noin 10 000 - 15 000) ja näiden lapsia. Ja lopuksi löytyy vielä USA:sta ja Kanadasta 1930-luvun alun talouskriisin seurauksena Venäjälle kommunistia rakentamaan siirtyneiden amerikansuomalaisten (noin 6000) verisukulaisia.

Punasuomalaisilla oli keskeinen rooli myös Neuvosto-Karjalan rakentamisessa, mutta stalinistinen terrori kosketti juuri heitä kaikista julmimmin. Vähintään puolet punasuomalaisista ja amerikansuomalaisista kärsi repressiosta. (Kangaspuro 1998 ja 2000; Sevander 2000; Takala 1998a ja 1998b.) Kaiken kaikkiaan 1930-luvun puolivälissä Neuvostoliiton luoteisosassa, pääosin Venäjän Karjalassa sekä Leningradin alueella, asui noin 32 000 entistä Suomen kansalaista. (Takala 1998a.)

Mahdollisuus suomalaista alkuperää olevien Neuvostoliiton kansalaisten paluumuutosta ns. historialliseen isänmaahansa on tavattu liittää presidentti Mauno Koiviston nimeen ja hänen esiinty-

miseensä 10.4.1990 Suomen televisiossa. Tuolloinhan Koivisto totesi, että inkeriläiset ovat syntyperänsä vuoksi Neuvostoliitossa kärsineitä suomalaisia, joille tulee tarjota samanlainen mahdollisuus paluumuuttoon kuin muillekin ulkomailta asuville Suomen kansalaisille ja heidän jälkeläisilleen (ks. Blåfield 1999).

Tuo puhe on usein irrotettu kontekstistaan – siitä ilmapiiristä, joka tuolloin vallitsi Neuvostoliiton ollessa hajoamaisillaan. Inkerinsuomalaisten rinnastaminen muihin ulkomailta asuviin suomalaisiin johtui muistakin tekijöistä kuin presidentti Koiviston auktoriteetista. Tärkeä tekijä oli esim. kansallisen liikehännän kasvu ja kansallistunteen elpyminen lähes kaikkien Neuvostoliiton eri kansojen keskuudessa. Suomalaiset eivät jääneet tästä kehityksestä syrjään. Inkeriläisten yhteiskunnallisen liikkeen voima heijastui mm. vuoden 1987 heinäkuussa Petroskoissa ilmestyneen *Punalippu*-lehden erikoisnumerossa. Tuo numero oli kokonaisuudessaan omistettu inkerinsuomalaisten historialle ja kärsimyksille Neuvostoliitossa. Pian sen ilmestymisen jälkeen alkoi myös järjestäytyminen: inkeriläisten liittoja perustettiin Viroon, Leningradiin ja Venäjän Karjalaan. (Ks. <http://www.inkeri.com>, <http://inkeri.chat.ru/inkerinliitto.html>, <http://www.inkerinliitto.euro.ru>, <http://www.sampo.ru/~inkeri/>)

Perustettujen järjestöjen keskeiseksi tehtäväksi nousi kielen ja kulttuurin elvyttämisen ohella myös syyttömästi kärsimään joutuneiden inkeriläisten täysi poliittinen rehabilitointi. Pyrittiin myös helpottamaan suomalaista syntyperää olevien Neuvostoliiton kansalaisten viisumikäytäntöä, jotta heillä olisi paremmat mahdollisuudet kanssakäymiseen Suomessa asuvien sukulaistensa kanssa, matkustamiseen työnhakuun Suomeen ja jopa vakituiseen asumiseen Suomessa (Nevalainen 1992, 288-299, Flink 1992, 310-318). Myös Neuvosto-Karjalaan ulkomailta tulleiden suomalaisten repressiosta alettiin kirjoittaa ja puhua avoimesti Stalinin kauden uhreja koskevan keskustelun yhteydessä (ks. esim. Sevander 2000 ja Takala 1998a, 1998b).

Samanaikaisesti Suomessa puhkesi varsinainen inkeriläisbuumi. Se oli seurausta yleisestä kiinnostuksesta “heimoveljien” kohtaloon, josta oli vaiettu

koko sodanjälkeisen ajan, jotta hyvät naapurisuhteet Neuvostoliittoon eivät olisi vaarantuneet. Vähitellen tämä keskustelu sai ”kunniavelka inkeriläisille maksettava” – diskurssin muodon, ja Inkerinmaan taloudellista ja henkistä elvyttämistä Leningradin alueella, Virossa ja Karjalassa alkoivat puuhata monenkirjavat suomalaisjärjestöt ja ennen muuta luterilainen kirkko.³ On muistettava, että 1980-luvun lopulla Suomessa elettiin vielä nopean taloudellisen kasvun kautta ja inkeriläisillä aiottiin myös paikata työvoiman tarvetta. Varsinaisen muuttoaallon alettua 1990-luvulla talouskasvu sitten nopeasti tyrehtyi. Paluumuuttokeskustelulla oli kuitenkin alusta pitäen kahtalainen luonne: etno-kulttuurinen aspekti ei sulkenut pois Suomen työvoimapolitiittisia näkemyksiä. (Nevalainen 1992, 295-297; Lepola 2000, 97, 340-348.) Mauno Koivisto puolestaan vakuutti myöhemmin useaan otteeseen pitäneensä inkeriläispuheensa ohjenuorana ainoastaan moraalisia ja poliittisia syitä, ei taloudellisia (Blåfield 1999, 35).

Paluumuutto käynnissä

Ensimmäiset suomalaiset paluumuuttajat saapuivat Neuvostoliitosta jo ennen presidentti Koiviston kohtalokasta TV-esiintymistä vuonna 1990, mutta vasta sen jälkeen muuttoaalto sai suuremmat mitasuhteet. Huippuvuosi oli 1992, jolloin Suomeen tuli 4700 paluumuuttajaa (Blåfield 1999, 39). Tuolloin Suomeen saattoi tulla turistiviisumilla ja anoa heti myös oleskelulupaa. Vuodesta 1992 paluumuuttajien oleskeluluvan myöntämisoikeus siirrettiin Suomen ulkomaanedustustoihin jolloin sen erääksi ehdoksi tuli myös Suomessa tarjolla oleva vuokra-asunto. Vuosittainen paluumuuttajien määrä alkoi vähetä ja tasaantui sitten vuosina 1998-2002 noin 1000-1300:een. (<http://www.mol.fi/migration/tilastot.html>). Vuodesta 1996 oleskeluluvan saamisen ehdoksi tuli osallistuminen ns. muuttovalmennuskursseille, joilla opetellaan suomen kieltä ja saadaan perustietoa yhteiskuntaelämästä. Viimeisten kymmenen vuoden aikana Suomeen, etupäässä pääkaupunkiseudulle, on saapunut suunnilleen 25 000 paluumuuttajaa perheineen. 20 000 inkeri-

läistä on yhä rekisteröitynä muuttojonoissa. On arvioitu, että jonon liikkussa nykynopeudella sen häntäpäässä olevat pääsevät Suomeen ehkä 17 vuoden kuluttua.

Inkeriläisten suomalaisuuden määrittämisessä luotettavimpana kriteerinä on tähän asti käytetty suomalaista syntyperää. Inkeriläisten suomalaisen syntyperän osoittamiseksi paluumuuttajien on todistettava a) joko itsensä suomalaisiksi tai b) vähintään kaksi isovanhempaansa suomalaisiksi. Näillä suomalaisuuskriteereillä paluumuuttaja-statukseseen olisi periaatteessa oikeus noin 100 000:lla entisen Neuvostoliiton alueella asuvalla (*Inkerin-suomalaisten...* 1998, 1).

Tätä nykyä Suomen kynnyksellä – tai käyttäköseni Outi Lepolan (2000) määritelmää ”Suomen ensiportilla” – seisovia inkeriläisiä kohdellaan eri tavoin kuin Suomen kansalaisten jälkeläisiä. Kansalaisten jälkeläisten muuttolupa Suomeen hoituu muutamassa kuukaudessa. Tältä ryhmältä ei vaadita suomen kielen osaamista tai osallistumista muuttovalmennuskursseille. Samaan aikaan inkeriläisjono ei juuri liiku Venäjän Karjalassa. Se, mikä näyttää hyvin loogiselta valtion näkökulmasta – valtion, joka määrittää tässä tapauksessa suomalaisuuden suhteessa Suomen valtioon – ei ole ollenkaan selvää tämän valtiollisen jaottelun kohteeksi joutuneille.⁴ Kuten tiedetään, syntyperä ei aina korreloi kulttuuristen ominaisuuksien, vaikkapa kielitaidon kanssa (ks. Kožanov & Jalovitsyna 1998).

Eräs kipupiste, joka jää vaille huomiota suomalaisessa paluumuuttokeskustelussa, onkin juuri valtiovallan erilainen suhtautuminen inkeriläisiin ja Suomen kansalaisten jälkeläisiin. (ks. Davydova 2002b.) Venäjän Karjalasta katsottuna tulkinta taas on kovin erilainen, koska suomalainen kansallisuus rekisteröitiin siellä esim. neuvostoaikana virallisesti aivan samalla tavalla, vaikka kyseessä olisi ollut kuka tahansa suomalainen. Vaikka kansallisuus olikin institutionalisoitu, se ei merkinnyt enää arkielämässä ”kehittyneen sosialismin” vuosina juuri mitään, varsinkaan suurissa kaupungeissa (Vorontkov & Oswald 1998). Neuvostoliittolainen tasavertaisuuteen perustuva kasvatustjärjestelmä, ainakin Stalinin kauden jälkeen, sulki pois näkyvimmän

syntyperään perustuvan ihmisten erottelun.

Paluumuuttajan status takaa tätä nykyä Suomeen tulovaiheessa vuoden oleskeluluvan sekä rajoittamattoman työluvan. Oleskelulupaa jatketaan lähes automaattisesti toisella vuodella, minkä jälkeen paluumuuttaja saa jo pysyvän oleskeluluvan. Kunnan vakituksena asukkaana hän on myös oikeutettu kaikkiin sosiaalipalveluihin, joten ”Suomen toisella portilla” paluumuuttaja käyttää kaikkia niitä oikeuksia mitä syntyperäinen suomalainenkin. Asuttuaan maassa kuusi vuotta inkeriläinen paluumuuttaja voi anoa Suomen kansalaisuutta ja sen saatuaan hänelle kuuluvat jo kaikki asiaankuuluvat kansalaisoikeudetkin, mukaan lukien poliittiset. (<http://www.uvi.fi/kansalaisuus.html>.)

Paluumuuton kiihkein vaihe osui yksiin entisen Neuvostoliiton ja myös Suomen talouskriisin kanssa, mikä vaikeutti muuttajien kannalta jo muutenkin hankalaa sijoittumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Paluumuuttajien työttömyys on ollut lähes viisinkertaista verrattuna muuhun väestöön, ja tavallinen kadunmies pitää heitä usein venäläisinä, jotka ovat tulleet hyödyntämään suomalaista sosiaaliturvaa. Integraatioprosessi, kotoutuminen Suomeen, on seuraava kipupiste ja kohtaamispaikka sekä Suomen toisella portilla olevalle paluumuuttajalle että ympäristön syntyperäisille suomalaisille.

Moniulotteinen etnisyys

Jos tarkastelee yleisemmällä tasolla sitä keskustelua, jota paluumuutosta on käyty Venäjän Karjalassa, historiallisella Inkerinmaalla ja Suomessa, voi siinä erottaa muutaman pääteeman. Keskusteluteemoja ovat olleet esim. etno-kulttuurinen identiteetti (kulttuurinen yhteys), syntyperä (biogeneettinen yhteys), kansallisuus-etnisyys ja kansalaisuus (juridinen, valtiollinen yhteys). Jos edellä mainitut aihepiirit yhdistetään vaikkapa adjektiivin ”suomalainen”, saadaan tulokseksi se, mitä monet tutkijat kuvaavat termillä ”banaali kansallisuus” (Gordon & Lahelma 1998, 251).

On aivan ilmeistä, että odotukset suhteessa entisen Neuvostoliiton alueelta tuleviin inkeriläisiin

tai muihin suomalaisiin olivat paluumuuton kiihkeinä vuosina juuri edellä mainitulla tasolla. Ajateltiin, että suomalaisen syntyperän pohjalta rekisteröity kansallisuus johtaa automaattisesti suomalaisen identiteetin syntymiseen, mikä taas suo oikeuden liittyä suomalaisen etno-kulttuuriseen yhteisön jäseneksi, siis maahanmuuttoon. Toisaalta integraatioprosessin ongelmat selittyvät samoista lähtökohdista: nuoremman sukupolven syntyperän riittämätön suomalaisuus synnyttää paluumuutossa puutteellista suomalaista identiteettiä – edesauttaen jopa venäläisen tai virolaisen identiteetin esiintymistä, minkä oletetaan johtavan automaattisesti ongelmiin sopeutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. (ks. Takalo & Juote 1995, Kyntäjä 1999).⁵

Peruskysymykset etnisyydestä johonkin ryhmään kuulumista osoittavien symbolien koosteena (kulttuuriset merkitykset), geneettisestä alkuperästä, periytymisestä ja ihmisten luokittelusta näiden tekijöiden pohjalta, ovat minkä tahansa etnisyyttä analysoivan teoreettisen keskustelun perusta. Minusta tuntuukin, että etnisyyden pohtimista – siis tässä tapauksessa Venäjän Karjalasta Suomeen tulevien suomalaisuuden pohtimista – helpottavat sellaiset teoreettiset mallit, jotka mahdollistavat etnisyyden kentän ryhmittelyn, ja etnisyydestä ja siihen liittyvistä teemoista käytävän keskustelun artikulaatiotasojen määrittelyn.

Frederik Barth (1994) esittää systemaattisen lähestymistavan soveltamista etnisyyden tutkimisessa. Hänen mukaansa identiteettien, etnisten yhteisöjen, valtiollisten lakien ja politiikan muotoutuminen, erilaisten hallintojärjestelmien omien etujensa nimissä harjoittamat toimenpiteet sekä myös globaalit prosessit limittyvät ja muodostavat hyvin monimutkaisen poliittisten ja kulttuuristen tekijöiden kentän. Jotta voitaisiin erottaa monin eri tavoin ja yhdistelmin toisiinsa kietoutuneet voimat, Barth ehdottaa kolmea tulkintatasoa: mikro-, väli- ja makrotasoa, joiden kautta on mahdollista tutkia juuri etnisyyden erilaisia ilmenemismuotoja ja kytköksiä.

Mikrotasolla Barth ehdottaa sellaisten kehityskulkujen ja mallien etsimistä, jotka vaikuttavat ihmisen henkilökohtaiseen kokemiseen, identiteetti-

en muotoutumiseen. Tämä on yksilöiden ja yksilösuhteiden, tapahtumien ja elämäntilanteiden henkilökohtaisuuksien analyysitaso – siinä on kyse itsehallinnasta vaikeiden keskinäissuhteiden, vaatimusten, arvojen ja aatteiden kontekstissa. Siinä punnitaan myös omanarvontunne, sellaisten symbolikäsitteiden ja sosiaalisten jäsenyyksien hylkääminen tai hyväksyminen, mitkä ovat perustavaa laatua olevia tekijöitä yksilön tiedostaessa omaa etnistä identiteettiään.

Välitasolla tarkastellaan sellaisia kehityskulkuja ja prosesseja, jotka luovat ihmisten välisiä kollektiiveja ja mobilisoivat ryhmiä erilaisten päämäärien toteuttamiseen. Barthin (emt.) mukaan tällä tasolla on analysoitava stereotyyppioita ja kollektiivisia liikkeitä, joilla on oma dynamiikkansa riippuen kunkin ryhmän omasta päämäärästä, uusiutumisesta, johtajuudesta tai ideologiasta. Samalla muotoutuvat myös etnisyyden rajat ja dikotomiat. Nämä prosessit ovat keskinäisessä yhteydessä myös yksilölliseen mikrotasoon.

Viimeisin taso on makrotaso, jolla analysoidaan esimerkiksi valtiollista politiikkaa, lainsäädäntöä ja byrokratiaa, joita käytetään velvollisuuksien, oikeuksien tai rajoitusten muodollisten kriteerien luomiseen – tai vaikkapa vallankäyttöön jonkin hallintojärjestelmän koossapitämiseksi. Tällä tasolla puhutaan usein tietyn ideologian vahvistamisesta, esimerkiksi nationalismista. Tiedonvälityksen ja eri diskurssien kontrollointi ja manipulointi on myös minkä tahansa hallintojärjestelmän toiminnan keskeinen sfääri. Barth esittää, että tällä tasolla on analysoitava myös globaalien diskurssien ja kansainvälisten järjestöjen yhä kasvavaa roolia. (Barth 1994, 20-22).

Venäjän suomalaisten paluumuutto Suomeen antaa mahdollisuuden analysoida sitä, miten nämä kolme barthilaista tasoa limittyvät toisiinsa yksilön käsityksissä kuulumisestaan tiettyyn kansalliseen tai etniseen ryhmään. Nykyisin, kun julkiset diskurssit läpäisevät yhteiskunnan ja tunkeutuvat myös henkilökohtaiseen tietoisuuteen, käsitykset ns. luonnollisesta etnisyydestä vähemmistöryhmissä – enemmässä tai vähemmässä määrin – ovat joko häviämässä tai elävät rinnan tietoisesti konstruoivien

tavien etnisyyksien kanssa. Esimerkiksi Länsi-Eurooppaan, Pohjois-Amerikkaan tai Australiaan muuttaneiden vähemmistökansallisuuksien parissa tehdyt tutkimukset etnisyydestä osoittavat, että johonkin etniseen ryhmään kuulumisen tunne vaihtelee eri sukupolvien kohdalla. (Roosens 1989, 1994, Tosi 1999, Edwards 1994). Jos ensimmäinen muuttajasukupolvi pitääkin kuulumista omaan ryhmäänsä aivan luonnollisena asiana, jälkeläiset, toisen ja erityisesti seuraavien sukupolvien edustajat, tuottavat jo toisenlaista etnisyyttä.

Toinen maahanmuuttajasukupolvi voi kokea hyvinkin vielä kuuluvansa etniseen ryhmään, vaikka olisi käytännössä jo täysin assimiloitunut muutama kultaan. Tällaisia kehityskulkuja on havaittu myös pienten alkuperäiskansojen keskuudessa (Roosens 1989). Vähemmistöjen edustajilla etninen identiteetti tulee vähitellen yhä enenevässä määrin tietoisien valinnan kohteeksi, ja eri ryhmien ja järjestöjen – ja ennen kaikkea etnisyyden kentän vahvimpien pelaajien eli valtioiden – toiminta ja retoriikka vaikuttavat väistämättömästi yksilövalintoihin ja argumentaatiotapoihin.

Sitä paitsi puhuminen identiteetistä valmiina ja lopullisesti muotoutuneena on jo sinänsä ongelmallista. Identiteetti muotoutuu representaatioiden prosessissa ja yksilö voi identifioitua ja tuntee solidarisuutta monien mahdollisten ja eri tasoisten identiteettien kanssa, jotka eivät välttämättä ole lainkaan harmonisessa suhteessa keskenään. Niinpä pohitessamme identiteettiä meidän on puhuttava myös diskursiivisista käytännöistä, joiden sisällä on käynnissä kuulumisen representaatio. ”Historia”, ”kieli”, ”kulttuuri” ovat pikemminkin ”joksikin tulemisen” välineitä kuin ”jonakin olemisen” merkittäjiä. Traditiotkin saavat uuden tulkinnan joka kerta kun niiden puoleen käännyttään. Ja kun palataan juurille, etsitään aina myös uusia reittejä. Identiteetti suuntautuu siten väistämättä tulevaisuuteen (Hall 1999).

Mutta etninen identiteetti kuten kansallinenkin eroaa muista identiteetin muodoista. Sitä verrataan usein kaksikasvoiseen Janukseen, koska se suuntautuu sekä tulevaisuuteen että menneisyyteen. Eugene Roosens (1994) on esittänyt kantansa Fre-

derik Barthin näkemyksestä etnisyyteen ”omien” ja ”muiden” välisen rajan rakentumisena sosiokulttuuristen symbolien kautta. Roosens painottaa tässä keskustelussa perimän ja biologisen periytyvyyden aspektien tärkeyttä.

Roosensin mukaan etnisen ryhmän määrittäminen jonkinlaisena sosiaalisena ”astiana” on aivan riittämätön. Esimerkiksi uskonnolliset ja kielelliset yhteisöt muotoutuvat oman ja muiden tekemän määrittelyn ja ryhmärajojen ylläpitämisen kautta, mutta niitä ei voi pitää etnisinä yhteisöinä. Perimä ja syntymä tietynlaisista esi-isistä sekä kokemus aikojen saatossa säilyneistä verisiteistä ryhmän jäsenten välillä tekevät etnisyyden tunteen aivan erityiseksi. Etnisyys siis muotoutuu synkronisessa suhteessa ”toisiin”, mutta myös diakronisessa suhteessa ”omiin”. Tästä syystä etniset ryhmät myös jatkavat olemassaoloaan, tiedostavat itsensä tietynlaisiksi, vaikka niiden kulttuurinen käyttäytyminen olisikin muutostilassa.

Olen sitä mieltä, että Venäjän Karjalan suomalaisperäisen väestön etnisiä identiteettejä on hedelmällistä tutkia maahanmuuttajaidentiteettimallien avulla. Ovathan heidän vanhempansa tai isovanhempansa saapuneet Karjalaan Suomesta ja Pohjois-Amerikasta tai monen välivaiheen kautta (vankilat, karkotukset, pakkosiirrot jne.) historialliselta Inkerinmaalta (ks. Davydova 2002 a). Mutta tällöin on välttämätöntä kiinnittää huomiota paitsi suomalaisväestön muodostumisen historiaan Venäjän Karjalassa, myös suomalaisuus-diskurssiin: milloin, miten, kenen toimesta, missä muodossa ja mitä varten sitä on tarvittu tai ei ole tarvittu? Onko se ollut, laajasti ymmärrettyä, voimavara vai rajoitettava tekijä?

Venäjän Karjalan suomalaisuus Suomen kynnyksellä

Suomalaisuuden – ja ehkä myös jossain määrin muiden ei-venäläisten ”kansallisten identiteettien” – ilmenemistä ja tulevaisuuden näkymiä Venäjän Karjalassa voi luonnehtia edellä mainituista näkökohdista käsin myös pragmaattisiksi.⁶

Mitä useampia sukupolvia on matkaa siihen luon-

nolliseen (yksityisen, jokapäiväisen elämänpiirin) etnisyyteen, jonka suoranaisina jälkeläisinä nyky-sukupolven edustajat itseään pitävät, sitä tärkeämpää on, että etninen ulottuvuus on artikuloitu ja näkyy myös julkisuudessa (ks. Heikkinen 1998). Tämä tarkoittaa sitä, että on huomioitava (tässä tapauksessa) sekä olemassa olevat ja valtion tukemat etniset suomalaiset instituutiot että kansalaisyhteiskunnan rakenteissa vapaaehtoisvoimin toimivat järjestöt ja yhteisöt.

Valtiovallan tasolla toimivien ”suomalaisuuden instituutioiden” analyysi Karjalassa ei kuulu tämän artikkelin tavoitteisiin, mistä syystä pitäydyinkin vain luettelemaan niistä muutamia:

- suomen kielen opetus esikouluissa, kouluissa ja korkeakouluissa (<http://carelia.onego.ru/2002-4/127.html>, http://www.karelia.ru/psu/Faculties/baltfin_f.html, http://kspu.ptz.ru/win/kspu_add.htm)

-suomenkielinen lehdistö(<http://carelia.onego.ru/>, <http://www.karelia.ru/Karelia/NewsPapers/Sanomat/>)

-suomenkielinen televisio ja radio (<http://tv.karelia.ru/national.shtml>)

-suomenkielistä kansallista kulttuuria harjoittavat laitokset (<http://www.krc.karelia.ru/structure/illh/>, http://projects.karelia.ru/sui/kansat_f.html)

- Petroskoin Kansallinen teatteri (<http://teatr.karelia.ru/>).

Kaikki nämä instituutiot tarjoavat mahdollisuuden myös ammatinharjoittamiseen suomen kielellä.

Ei-valtiollisista, kansalaisyhteiskuntaan sijoittuvista suomalaisuuden instituutioista keskeisimpiä ovat Karjalan suomalaisten Inkeri-liitto (<http://www.sampo.ru/~inkeri/index.htm>) ja Inkerin evankelis-luterilainen kirkko, jota voi pitää sekä etnisenä että uskonnollisena yhteisönä (<http://www.elcingria.spb.ru/lehti/>, <http://www.sley.fi/lahetyksen/venaja/>). Timo Virtasen (1996, 140) mielestä näitä järjestöjä voi luonnehtia ”etniseksi välittäjäagenteiksi”, mikro- ja makrotason etnisyyttä yhdistäviksi silloiksi. Vapaaehtoistyöhön perustuvien etnisten järjestöjen rooli on Arturo Tosin (1999, 326-328) mielestä erityisen tärkeä ja niiden kehitysvaiheissa on myös useampia tasoja. Etniset järjestöt tuotta-

vat nimittäin paitsi jatkuvassa muutoksessa olevia, myös marginaalisia “etnisyyden koodeja”, jotka liittyvät niiden olemassaolon ehtoihin. Toisaalta, elleivät tällaiset järjestöt tee myönnytyksiä de-etnisaation suuntaan, niiden toiminta-areena saattaa ratkaisevasti kaventua. Esimerkiksi Inkerin evankelis-luterilainen kirkko toimii kaksikielisenä. Kuten Kaija Heikkinen on todennut, mikään uskonto ei voi olla luonteeltaan ensisijaisesti etnis-kansallista, koska uskonnollisen toiminnan perustehtäviä ovat niin saarna kuin lähetystyö – ihanteiden levittäminen maailmanlaajuisesti (ks. Heikkinen 2003 ja esim. <http://www.mission.fi/kotimaassa/reppu/eurooppa.html#kohta3>).

Pragmaattiselta näkökannalta onnistuneimmat etnisyyden toteuttamisen strategiat ovat tähän saakka olleet sidoksissa Suomeen. Itse asiassa kaikki edellä mainitut instituutiot käyttävätkin näitä strategioita monipuolisessa yhteistyössään Suomen valtiollisten ja ei-valtiollisten organisaatioiden kanssa. Paluumuuton mahdollisuus Suomeen houkuttelee “suomalaisuuden kentälle” myös niitä ihmisiä, jotka muuten jäisivät sen ulkopuolelle, ja joilla ei olisi mahdollisuuksia osallistua institutionaalisen suomalaisuuden rakentamiseen vaikkapa vain kielitaidottomuuden vuoksi. Suomen kielihän on ilman muuta tiedostettu ja tärkein suomalaisuuden koodi ja symboli sekä kulttuuri-instituutioissa että arkitietoisuudessa.

Puhuessaan suomalaisuudestaan Suomeen muuttamassa olevat vetoavat ennen muuta syntyperäänsä ja perheensä historiaan.⁷ Verisukulaisuus, sukupolvia yhdistävä biologinen yhteys, on paluumuutossa tärkeällä sijalla, ja kansallisuuden ajattel- laan olevan sellainen kiinteä ja muuttumaton määre, johon oikeus peritään vanhemmilta veren kautta. Ulkoisten olosuhteiden esitetään taas olleen esteenä ja syyppänä siihen, että sukupolvia yhdistävä kulttuurinen side on katkenut. Koska käytännössä kaikki suomalaiset perheet ovat joutuneet stalinismin vuosina kokemaan kovia kansallisuutensa takia, kärsimyksen teema ja historiallisen oikeudenmukaisuuden tavoite toistuu kaikissa haastatteluis-

sa riippumatta tulevan paluumuuttajan alkuperästä.

Kärsimyksen astetta kuten myös periytyneen kansallisuuden verisuhdetta Suomeen on verrattu kahden suomalaisryhmän edustajien kohdalla. Suomalaisuutta määriteltessä Suomen kansalaisten jälkeläisten asettaminen inkeriläisiin nähden etusijalle näkyy “parempi-huonompi” suomalainen - akselilla. Yksilötasolla etnisyyttä tuotetaan näin pitkälle virallisen diskurssin kautta, jossa kietoutuvat yhteen Suomen valtiovallan odotukset ja vaatimukset sekä neuvostoajalta peräisin oleva käytäntö kansallisuuden määrittelyssä.

Viime vuosina sekä Suomen virallisissa piireissä – myös tutkijoiden ja inkeriläisäaltoa säikähtäneen yleisön keskuudessa – että Venäjän Karjalassa (missä tunnetaan aiheellista huolta suomalais- ten ja suomenkielisen kulttuurin katoamisesta) on painokkaasti esitetty, että suomalaisuutta tulee tukea sen perinteisillä ikivanhoilla kotiseuduilla. Tosin Karjalan tasavallan voi määritellä sellaiseksi alueeksi vain tietyin varauksin. Suomalaista syntyperää oleville on yritetty luoda mahdollisuuksia toteuttaa suomalaisuuttaan omilla asuinalueillaan. Minusta kuitenkin tuntuu, että Venäjän Karjalan, Leningradin alueen tai Viron suomalaisuus-ilmiön kiinnittäminen tiettyihin paikkoihin merkitsee samalla sitä, että etnisyyttä ymmärretään nykymaailmassa kovin vanhakantaisesti.

Ensiksi, jo tämä uudenlainen suomalaisuus-ilmiö antaa mahdollisuuden monenlaisiin tulkintoihin, joilla on myös todellisuus pohjaa siitä huolimatta, että eri tahot pitävät näitä tulkintoja joko “oikeina” tai “väärinä”. Toiseksi, suomalaisuus on jo selvästi rajoja ylittävä käsite, jolla on oma “kolmas tilansa” (Beck 1999). Se sulkee sisäänsä paluumuuttajien menneet ja nykyiset – ja kenties tulevatkin? – fyysiset, kulttuuriset (myös kielelliset) ja sosiaaliset maailmat. Tässä mielessä uudenlaiseksi ymmärretty suomalaisuus on myös mitä moniulotteisin ja rikkain ihmiselämän voimavara.

Venäjältä suomentanut Pentti Stranius

Viitteet

- 1 Aiheeseen liittyvästä lehtikirjoittelusta, ks. esim. HS 12.2., 13.2., 14.2., 15.2., 17.2., 19.2., 20.2., 22.2., 24.2., 26.2., 2.3., 3.3., 10.3., 30.3., Karjalainen 5.2., 20.2., Kansan Uutiset 21.2., Ilta-lehti 14.2., Suomen Kuvalehti 10/2002. Ks. myös Davydova 2002b.
- 2 Inkerinmaan etnis-kulttuurinen tilanne, jossa suomalaisen väestö on pysynyt erillään venäläisestä, esitetään usein ihannoivaan sävyyn. Valankumouksen, tai ainakin 1920-luvun jälkeistä, kautta luonnehditaan Inkerinmaan ja inkerinsuomalaisuuden hävityksenä. Karjalan suomalaisten Inkeri-liiton puheenjohtaja Juhon Mullonen (Kolomainen 1994) on esittänyt kantansa tästä asiasta vähän yleissävystä poiketen. Mullonen pitää suomalaisten sulautumista venäläisiin objektiivisena prosessina, koska siten muuttui inkerinsuomalaisen maalaiskansan identiteetti. ”Oletetaan, että inkeriläiset olisivat saaneet asua omilla asuinsijoillaan tai palanneet sotien jälkeen kotiseudulleen. Monet olisivat alkaneet käydä työssä kaupungissa ja solmineet seka-avioliittoja, suomen kieli olisi jäänyt venäjän kielen varjoon. Inkeriläisten kulttuuri on kolmesataa vuotta säilynyt maalaiskylissä, ei kaupungissa, Inkerin maaseudulla on ollut oma identiteettinsä, oma ilmapiirinsä (...) Väkivallaton, omalla painollaan edistyvä sulautuminen on luonnollinen kehityskulku. Venäläiset eivät tietävästi ole vielä kyseenalaistaneet inkeriläisten suomalaisuutta vaatimalla kolmanteen polveen ulottuvaa sukuselvitystä, siitä he ansaitsisivat ainakin hatunnoston. Suomalaisen taustansa unohtanut tai muuten menettänyt inkeriläinen voi päätyä venäläisyyden syyliin ja tulla paljon haltijaksi.”
- 3 Kevään 2002 keskusteluissa ns. kunniavelka oli hyvin keskeinen teema. Silloinen pääministeri Paavo Lipponen oli sitä mieltä, että velka oli jo pääosin maksettu. Presidentti Mauno Koivisto taas kertoi eräässä haastattelussaan, että hänen näkemyksensä vuonna 1990 perustuvat pitkälle moraalis-poliittisiin tekijöihin. Suomihan oli esim. Tarton rauhassa pyrkinyt takaamaan inkeriläisten kansalliskulttuuriset edut. Näitä takuita ei kuitenkaan ollut pystytty pitämään esim. toisen maailmansodan aikana, jolloin suomalaisväestö ensin evakuoitiin Leningradin alueelta Suomeen ja sitten palautettiin rauhansopimuksella takaisin Neuvostoliittoon, sillä seurauksella, että esim. inkeriläiset joutuivat siellä taas karkotetuksi ympäri laajaa maata (Blåfield 1999, 34-35). Työministeriön asiantuntijan Mervi Virtasen mukaan kunniavelka ei ole kuitenkaan mikään juridinen käsite ja siksi sitä on vaikea käyttää ratkottaessa juridisia ongelmia (HS 22.02.2002). Kuitenkin yleisen mielipiteen ilmaisi kai kärkevimmin Anneli Sundberg otsikoimalla kolumninsa ”Mekö kunniavellassa venäläisille?” (HS 24.2.2002).
- 4 Vielä vuonna 1998 hallituksen selonteossa eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle (*Inkerinsuomalaisten... 1998, 4*) korostettiin, että ”inkerin-suomalaiset ja muut entisen Neuvostoliiton alueella asuvat suomalaista syntyperää olevat on otettava huomioon tasavertaisina Suomen siirtolaisuuspolitiikassa niin ulkosuomalaisina kuin paluumuuttajinakin.” Myöhempi kehitys on kuitenkin porrastanut Suomeen pääsyn riippuen siitä, mihin ryhmään henkilö kuuluu. Maaliskuussa 2003 hyväksytyssä ulkomaalaislain 18 a §:n muutoksessa inkerinsuomalaisten paluumuutto-oikeus määräytyy riippuen Suomi-siteestä, syntyperästä ja kielitaidosta. Etusijalle on asetettu ns. Inkerin siirtoväkeen kuuluneet, jotka vuosina 1943 ja 1944 siirrettiin Suomeen ja sodan päätyttyä palautettiin Neuvostoliittoon, sekä Suomen armeijassa vuosina 1939-1945 palvelleet. Muita inkerinsuomalaisia paluumuutto-oikeuden hakijoita koskee edellä mainittu syntyperäkriteeri, jonka lisäksi ”hakija osallistuu lähtömaassa järjestettyyn paluumuuttovalmennukseen ja esittää Suomen viranomaisen järjestämän kielikokeen suorittamisesta todistuksen, jonka ruusteella hänellä on sellainen suomen tai ruotsin kielen taito, joka vastaa Euroopan neuvoston yleiseurooppalaisen viitekehityksen mukaisen kielitaidon arviointiasteikon taitotasoa A2, jollei paluumuuttovalmennukseen tai kielikokeeseen osallistumista ole pidettävä hakijan olosuhteet huomioon ottaen” (Ulkomaalaislaki 18 a §). Tämän lisäksi hakijalla on oltava asunto Suomessa. Tämä laki korostaa inkerinsuomalaisuuden ja koja suhteessa Suomeen. Jos riittävää sidettä maahan ei ole, syntyperäinen suomalaisuus on vahvistettava hankkimalla riittävä suomen kielen taito, mikä viittaa suomalaisen identiteetin vaatimukseen. Kielitaitovaatimuksen tiukentamisessa nähdään keino saada Suomeen ihmisiä, joiden valmiudet kotoutua suomalaiseen yhteiskuntaan ovat riittävän kehittyneitä ainakin kielitaidon osalta. Ruotsin kielen taidon esittäminen vaihtoehdoksi suomen kielen taidolle on ymmärrettävissä Suomen kaksikielisyyden

kannalta, mutta kummastuttaa inkerinsuomalaisuuden historiallista kehitystä ajatellen. Toisaalta asettamalla etusijalle Suomeen sodan aikana evakuoituidut ihmiset merkitsee sitä, että vuonna 1942 saarretusta Leningradista Siperiaan karkotetut suomalaiset joutuvat heikompaan asemaan, koska suomalaisuus on todistettava osallistumalla kielikokeeseen. Vaikka Siperian ja muut karkotukset kokeneet eivät ole olleet Suomessa eikä heillä ole tämänlaatuista Suomi-sidettä, he ovat kärsineet ja kokeneet monenlaisia menetyksiä nimenomaan suomalaisuutensa takia, mikä on ollut toisten, saksalaisten joukkojen puolelle jääneiden inkerinsuomalaisten Suomeen evakuoinnin perustena. Tällä ratkaisulla asetetaan etusijalle vanhempi, ns. passiiviväestö, joka osaa suomea parhaiten, mutta ei kuulu työvoimaan. Tällainen kehitys esitettiin aiemmin moneen otteeseen epätoivottavana. (ks. Lepola 2000, 107) Sopii kysyä, kummittelee ko tämän päätöksen takana kuitenkin ”kunniavelka” inkerinsuomalaisia kohtaan, mikä Suomella yhtäältä on nähty olevan ja toisaalta kiistetty olevan.

Myös kansalaisuuslain muutos hyväksyttiin 1.6.2003. Ulkomaalaisviraston tiedotteen (annettu 6.5.2003) mukaan uuden lain tultua voimaan entinen Suomen kansalainen voi saada menettämänsä kansalaisuuden takaisin ilmoitusmenettelyllä. Mahdollisuus Suomen kansalaisuuteen on myös sekä entisen että nykyisen Suomen kansalaisen lapsella. Suomen kansalaisuuden palauttamista koskevat ilmoitukset jätetään ulkomailla Suomen edustustoille, jotka välittävät ne Ulkomaalaisvirastolle. Myös kolmannen ja myöhempien sukupolvien Suomen kansalaisten jälkeläiset käsitellään erillään inkerinsuomalaisten jonosta (*Inkerinsuomalaisen...* 1998, 53). Tämä tulee vaikuttamaan Karjalan paluumuuttotilanteeseen erottamalla selkeämmin suomalaisten eri ryhmät toisistaan. Näkisin, että näiden uudistusten yhtenä vaikutuksena voi olla uusien jännitteiden siirtyminen Karjalan suomalaisten keskuuteen ja itse suomalaisuuteen, jota vielä yritetään ylläpitää siellä.

5 Siitä, että nuorten paluumuuttajien suomalaisen identiteetin ja suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumisen välille ei ole syytä vetää mitään yhtäläisyysmerkkejä, kertovat myös tutkimustulokset (Jasinskaja-Lahti & Liebkind 2000, ks. myös Tosi 1999.)

6 Karjalan tasavallan väestö jakautui vuonna 1997 seuraavasti: venäläisiä 73,6 % (572 000; vuonna 1989 – 581 571), karjalaisia 10,0 % (90 000; vuonna 1989 – 78 929), valkovenäläisiä 7,0 % (52 000; vuonna 1989 – 55 530), ukrainalaisia 3,6 % (24 000; vuonna 1989 – 28 242), suomalaisia 3,0 % (22 000; vuonna 1989 – 18 420), vepsäläisiä 0,8 % (6 000; vuonna 1989 – 5954). Tasavallassa asui em. ryhmien lisäksi myös mm. puolalaisia, tataareja, tšuvašeja, liettualaisia, juutalaisia, mordvia – yhteensä 92 eri kansallisuuden edustajia. Tilastollisen vuosikirjan mukaan Karjalan tasavallan suomalaisista 90,6 % puhui kotioloissaan venäjää (Heikkinen 2001, *Karjalan tasavalta 1999*, 57-58). Kožanovin ja Jalovitsynan (1998, 159-160) tutkimusten mukaan sekaperheiden jälkeläiset ovat tätä nykyä etno-kulttuurisessa mielessä keskeinen ryhmä. Jos 1920-luvulla 95 % haastatelluista kuului yhden kansallisuuden perheisiin ja 51 % avioliiton solmineista myös, niin 1960-luvulla jo 68 % on peräisin sekaperheistä ja peräti 92 % avioliitoista on seka-avioliittoja. Tutkijat kuitenkin huomauttavat, että suomalaisuus kansallisuutena on yhä tärkeässä asemassa sekaperheissäkin – yli 60 % nuorista kohorteista vastasi kyselyssä toivovansa, että heidän lapsensa rekisteröityisivät suomalaisiksi. Tämä johtuu tutkijoiden mielestä enemmänkin arvokysymyksistä kuin traditioista. Sama pätee myös kielikysymyksen kohdalla: 10 % nuorista kohorteista pitää suomen kieltä äidinkielenään, vaikka sitä ei puhu sujuvasti kuin korkeintaan 1-5 % ryhmästä. (Kožanov & Jalovitsyna 1998, 166-167).

7 Keväällä 2000 tein haastattelututkimuksen Petroskoissa, Suomeen muuttoaikeissa olevien muuttovalmennuskurssilaisten keskuudessa. Kurssilla opiskeli inkerinmaalaisia, Suomen kansalaisten jälkeläisiä ja heidän perheenjäseniään sekä niitä, jotka olivat muuttamassa perheen yhdistämispykälän turvin. Haastattelussa oli mukana 45 ihmistä; heistä 19 oli valmennuksessa ja siis muuttamassa suomalaisen alkuperänsä vuoksi, 5 odotti perheen yhdistämistä, muuttoa puolison luo ja loput olivat perheiden jäseniä. Tämä aineisto antaa mahdollisuuden analysoida erilaisten etnisten ryhmien, eri ikäryhmien, eri sukupuolten, erilaisen koulutustason saaneiden ja erilaisessa sosiaalisessa asemassa olevien ihmisten tapoja ”luoda etnisyyttä”.

Lähteet

- Anderson, Benedict (1991), *Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism*. London: Verso.
- Barth, Frederik (1994), Enduring and emerging issues in the analysis of ethnicity. – *The Anthropology of Ethnicity. Beyond Ethnic Groups and Boundaries*. Eds. Vermeulen, H. & Govers, C. Amsterdam: Het Spinhuis.
- Beck, Ulrich (1999), *Mitä globalisaatio on? Virhekkäisyyksiä ja poliittisia vastauksia*. Tampere: Vastapaino.
- Blåfield, Antti (1999), Inkeriläiset ja presidentin omatunto. – *Helsingin Sanomat Kuukausiliite* 2/1999, 32-35.
- Davydova, Olga (2002a), Interaktiivista identiteettipeliä – havaintoja paluumuutosta Suomeen. – *Moniääninen Suomi. Kieli, kulttuuri ja identiteetti*. Toim. Laihiala-Kankainen, S. & Pietikäinen, S. & Dufva, H. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Davydova, Olga (2002b), *Mosty v Finljandiju. – Gender. Kultura. Obššestvo. Proekt ženštšin Baltii*. Riga: ELPA.
- Edwards, John (1994), *Multilingualism*. London and New York: Routledge.
- Flink, Toivo (2000), *Maaorjuuden ja vallankumouksen puristuksessa. Inkerin ja Pietarin suomalaisten sivistys-, kulttuuri- ja itsetuntopyrkimyksiä vuosina 1861-1917*. Turku: Turun yliopisto.
- Flink, Toivo (1992), *Vainoja Inkerissä. – Historia, kansa, kulttuuri*. Toim. Nevalainen, P. & Sihvo, H. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 310-318.
- Forsander, Annika & Kyntäjä, Eve (2002), *Etninen identiteetti hankala maahanmuuton peruste. – Helsingin Sanomat* 20.2.2002.
- Gordon, Tuula & Lahelma, Elina (1998), *Kansalaisuus, kansallisuus ja sukupuoli. – Elävänä Euroopassa*. Toim. Alasuutari, P. & Ruuska, P. Tampere: Vastapaino.
- Hall, Stuart (1999), *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.
- Heikkinen, Kaija (1998), *Vepsäläisten etninen identiteetti ja ongelmallinen julkisuus. – Ison karhun jälkeläiset*. Toim. Hakamies, P. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 141-160.
- Heikkinen, Kaija (2001), *The Ethnic Movements of the Finno-Ugrian People in Russia - Their Reflections on the Ethno-National Situation in Finland. – Etnitsna Istorija Narodov Jevropy. Istoriko-Etnologitsni Doslidžennja i Natsionlnaja Ideja*. Kiiv: Kiivski natsionalnyi universitet imeni Tarasa Ševtsenka, Vypusk 9, 100-106.
- Heikkinen, Kaija (2003), *Problemy mežetnitskeskoi tolerantnosti v Finljandii meždu finskim naselelijem i ruskokojazyčnyimi immigrantami finskogo proishoždenija*.
- Jasinskaja-Lahti, Inga & Liebkind, Karmela (2000), *Venäjäntielisten maahanmuuttajanuorten perhearvot ja identiteetti. – Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa*. Toim. Liebkind, K. Helsinki: Gaudeamus.
- Kangaspuro, Markku (2000), *Neuvosto-Karjalan taistelu itsehallinnosta: nationalismi ja suomalaiset punaiset Neuvostoliiton vallankäytössä 1920-1939*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kožanov, A.A. & Jalovitsyna, S.E. (1998), *Etnosotologitšeskoje obsledovanije finskogo nasele-nija Karelii: osnovnyje zadatši i pervyje rezultaty. – Finny v Rossii: istorija, kultura, sudby*. Red. Kiuru, S.E. Petrozavodsk: Izdatelstvo Petrozavodskogo universiteta.
- Kyntäjä, Eve (1999), *Muuttopaineet Venäjältä ja Vi-rosta Suomeen – satua vai totta?* <http://www.utu.fi/erill/instmigr/art/kyntaja.htm>.
- Lepola, Outi (2000), *Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus maahanmuuttoliittisessä keskustelussa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Nevalainen, Pekka (1992), *Silmäys Inkerin kirkollisiin oloihin 1704-1917. – Historia, kansa, kulttuuri*. Toim. Nevalainen, P. & Sihvo, H. Inkeri. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 288-299.
- Roosens, Eugeen (1989), *Creating Ethnicity. The Process of Ethnogenesis*. Newbury Park-London-New Delhi: Sage.
- Roosens, Eugeen (1994), *The primordial nature of origins in migrant ethnicity. – The Anthropology of Ethnicity. Beyond "Ethnic Groups and Boundaries"*. Eds. Vermeulen, H. & Govers, C. Amsterdam: Het Spinhuis.
- Sevander, Mayme (2000), *Vaeltajat*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Suni, Leo (1995), *Trudnyje sudby Ingermanlandii. – Pribaltijsko-finskie narody*. Red. Jokipii, M. Jyväskylä: Ateena.
- Suni, Leo (1998a), *Ingermanlandskije finny: istoritšeski otšerk. – Finny v Rossii: istorija, kultura, sudby*. Red. Kiuru, S.E. Petrozavodsk: Izdatelstvo Petrozavodskogo universiteta.
- Suni, Leo (1998b), *Ingermanlandskije finny. – V semje jedinoi: Natsionalnaja politika partii bolšev*

vikov i jęgo ošuššestvlenije na Severo-Zapade Rossii v 1920-1950-e gody. Red. Vihavainen, T. & Takala, I. Petrozavodsk: Aleksanteri-instituutti & Izdatelstvo Petrozavodskogo universiteta.

Takala, I.R. (1998a), Finny-immigranty. – *Finny v Rossii: istorija, kultura, sudby*. Red. Kiuru, S.E. Petrozavodsk: Izdatelstvo Petrozavodskogo universiteta.

Takala, I.R. (1998b), Natsionalnye operatsii OGPU/NKVD v Karelii. – *V semje jedinoi: Natsionalnaja politika partii bolševikov i jęgo ošuššestvlenije na Severo-Zapade Rossii v 1920-1950-e gody*. Red.

Vihavainen, T. & Takala, I. Petrozavodsk: Aleksanteri-instituutti & Izdatelstvo Petrozavodskogo universiteta.

Takalo, Pirjo & Juote, Mari (1995), *Inkerinsuomalaiset*. Helsinki: Painatuskeskus.

Tosi, Arturo (1999), The notion of 'community' in language maintenance. – *Bilingualism and Migration*. Eds. Extra, Guus and Verhoeven, Ludo. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.

Ulkomaalaislaki. <http://www.finlex.fi/lains/smurkortti2.php?numero=0378&vuosi=1991&sivu=0&ajantasa=>

Virtanen, Timo J. (1996), The Ingrian Product: Pro-

cesses And Projects. An Ethnological View to the Levels of Activity. – *Civil Society in the European North*. Eds. Zdravomyslova, E. & Heikkinen, K. St. Petersburg: CIPP-print.

Voronkov, Viktor & Oswald, Ingrid (1998), Vvedenię. Postsovjetskije etnišnosti. – *Konstruirovanię etnišnosti*. Red. Voronkov, V. & Oswald, I. Sankt-Peterburg: Dmitri Bulanin.

Lehtiaineisto

Helsingin Sanomat 12.2., 13.2., 14.2., 15.2., 17.2., 19.2., 20.2., 22.2., 24.2., 26.2., 2.3., 3.3., 10.3., 30.3.

Ilta-lehti 14.2.

Kansan Uutiset 21.2.

Karjalainen 5.2., 20.2.2002

Suomen kuvalehti 10/2002

Internet-aineisto

<http://carelia.onego.ru/1999-9/152.html>

<http://suomi.synnegoria.com/>

<http://lawfac.bip.ru/zametki/10.html>

<http://www.spektr.net/>

<http://www.kolumbus.fi/edvard.hamalainen/>